

Черноп'ятов С.В.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету

ORCID: 0000-0003-4209-5215

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ СУДУ, ЯКІ ДОПУЩЕНІ ДО НЕГАЙНОГО ВИКОНАННЯ, У ЦИВІЛЬНОМУ ТА АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У цивільному та адміністративному судочинстві України реалізовано інститут негайного виконання рішення суду. Суть його полягає в тому, що рішення суду першої інстанції достроково, тобто до набрання ним законної сили у зв'язку із закінченням строків на апеляційне оскарження, набуває окремих властивостей рішення суду, яке набрало законної сили, а саме загальнообов'язковості та примусової виконуваності.

Відповідні процесуальні норми є імперативними в тому сенсі, що суд зобов'язаний допустити негайне виконання.

За ЦПК України [1], суд допускає негайне виконання рішень у справах про: 1) стягнення аліментів – у межах суми платежу за один місяць; 2) присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць; 3) відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, – у межах суми стягнення за один місяць; 4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника; 5) відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала; 6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб; 7) примусову госпіталізацію чи продовження строку примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу (ч. 1 ст. 430); 8) встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства; 9) надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку; 10) видачу або продовження обмежувального припису.

Крім того, суд має право допустити негайне виконання у разі стягнення всієї суми боргу (тобто вийти за межі одномісячного обмеження) при присудженні платежів, визначених пунктами 1-3 вище (ч. 2 ст. 430 ЦПК України).

За КАС України [2](ч. 1 ст. 371), негайно виконуються рішення суду про: 1) присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів - у межах суми

стягнення за один місяць; 2) присудження виплати заробітної плати, іншого грошового утримання у відносинах публічної служби - у межах суми стягнення за один місяць; 3) поновлення на посаді у відносинах публічної служби; 4) припинення повноважень посадової особи у разі порушення нею вимог щодо несумісності; 5) уточнення списку виборців; 6) усунення перешкод та заборону втручання у здійснення свободи мирних зібрань; 7) включення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виключення фізичних осіб, юридичних осіб та організацій з такого переліку та надання доступу до активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням. Також негайно виконуються рішення суду про: 1) оскарження бездіяльності суб'єкта владних повноважень або розпорядника інформації щодо розгляду звернення або запиту на інформацію; 2) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію; 3) зупинення видаткових операцій платника податків на рахунках/електронних гаманцях платника податків; 4) підтвердження обґрунтованості адміністративного арешту майна платника податків; 5) надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі; 6) зобов'язання керівника підприємства провести інвентаризацію основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим.

При цьому, у випадку апеляційного оскарження таких рішень закон не передбачає можливості зупинення їх дії. Зупинення дії оскаржуваного рішення судом апеляційної інстанції передбачено тільки у випадках, коли апеляційна скарга подана з пропуском строку на апеляційне оскарження: «суд у випадку поновлення строку на апеляційне оскарження зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження» (ч. 4 ст. 359 ЦПК України, ч. 4 ст. 300 КАС України). Таким чином, у разі якщо учасник справи в межах процесуальних строків оскаржив рішення суду першої інстанції, яке допущене до негайного виконання, відсутні процесуальні механізми для зупинення дії оскаржуваного рішення на час апеляційного провадження; натомість якщо такий учасник пропустить строк апеляційного провадження, і суд визнає причини пропуску поважними – то зупинити дію оскаржуваного рішення вже можливо. Отже, учасник справи, який добросовісно дотримується процесуальних строків, ставиться у менш вигідне становище.

Неможливість зупинити дію оскаржуваного рішення, яке допущене до негайного виконання, суттєво знижує ефективність апеляційного оскарження. Адже якщо рішення суду першої інстанції буде повністю або частково виконано, а потім скасовано апеляційним судом, учаснику справи доведеться

докладати додаткових зусиль для повернення стану, який існував до виконання рішення. І навіть таке повернення не завжди буде можливим як таке. Наприклад, процесуальні кодекси забороняють поворот виконання справах про стягнення аліментів, а також у справах про стягнення заробітної плати чи інших виплат, що впливають з трудових правовідносин, грошового утримання у відносинах публічної служби.

Тому необхідно передбачити зупинення дії оскаржуваного рішення, яке допущене до негайного виконання, у разі його апеляційного оскарження. При цьому таку можливість вбачається за доцільне передбачити для таких рішень, негайне виконання яких не виконує запобіжних функцій, що можуть значно втратити ефективність, якщо не зможуть виконуватися негайно навіть під час апеляційного оскарження.

У зв'язку із цим пропонується доповнити:

1) ч. 4 ст. 359 ЦПК України абзацом другим такого змісту:

«Якщо апеляційна скарга подана на рішення суду, негайне виконання якого допущено судом на підставі пунктів 1–4 частини першої статті 430 цього Кодексу, суд за клопотанням учасника справи зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.»;

2) ч. 4 ст. 300 КАС України абзацом другим такого змісту:

«Якщо апеляційна скарга подана на рішення суду, негайне виконання якого допущено судом на підставі пунктів 1–3 частини першої статті 430 цього Кодексу, суд за клопотанням учасника справи зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.».

Можливою альтернативою є усунення обмежень та заборон щодо повороту виконання рішень, які були допущені до негайного виконання.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>